

Kijarida Kuhusu

Kiapo

Kimeandaliwa na:

Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu

© LHRC

Septemba, 2013

Yaliyomo

SHUKURANI.....	iv
UTAMBULISHO WA KITUO CHA SHERIA NA HAKI ZA BINADAMU.....	v
MAONO.....	v
TAMKO LA LENGU MAHUSUSI.....	v
LENGO KUU.....	vi
DIBAJI.....	vii
1.0: UTANGULIZI.....	1
2.0: AINA ZA VIAPO.....	1
2.1: Kiapo Chamaandishi.....	2
2.2: Nani Huapisha?.....	2
2.3: Mambo yanayopaswa kuwemo kwenye Hati ya Kiapo.....	3
3.0 MFANO WA KIAPO.....	4
4.0 HITIMISHO.....	8

SHUKURANI

Tunatoa shukurani kwa wanasheria wetu na wale wa kujitolea katika uandaaji wa vijarida hivi. Pia tunawashukuru kwa dhati wale wote walioshiriki kwenye kukirejea kijitabu hiki ili kuandaa toleo hili la tatu hususan Wakili Harold Sungusia, Wakili Fulgence Massawe, Wakili Jeremiah Mtobesya, Bw. Rodrick Maro na Bw. Evans Sichelwe, pamoja na wafanyakazi wote wa Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu.

UTAMBULISHO WA KITUO CHA SHERIA NA HAKI ZA BINADAMU

Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu ni shirika binafsi la kujitolea na la hiari ambalo si la kisiasa wala kibiashara. Kituo kimeandikishwa na kusajiliwa kwa mujibu wa sheria za Tanzania mnamo Septemba, 1995. Kabla ya kusajiliwa kama chombo huru, Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu kilikuwa ni mradi wa haki za binadamu wa Mfuko wa Kuendeleza Elimu ya Sheria Tanzania (TANLET). Makao makuu ya Kituo ni Dar es Salaam na Arusha kuna ofisi ndogo.

MAONO

Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu kina tamani jamii yenye haki na usawa.

TAMKO LA LENGU MAHUSUSI

Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu ni shirika lisilo la kiserikali wala kibiashara linalojibidisha kukuza uwezo wa jamii ili iweze kukuza, kuendeleza na kulinda haki za binadamu na utawala bora nchini Tanzania.

LENGO KUU

Lengo kuu la Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu ni kukuza uelewa wa sheria na haki za binadamu kwa jamii kwa ujumla na hasa wale wanajamii ambao kwa sababu moja au nyingine wameachwa nyuma. Uelewa utakuzwa kwa njia ya elimu ya uraia na msaada wa sheria.

DIBAJI

Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu kina Kazma ya kusaidia jamii ya watanzania kuwa na uwezo wa kufahamu sheria za nchi pamoja na kufahamu haki zao ili kuzilinda na kuzitetea pamoja na kuheshimu haki za wengine ili hatimaye tuwe na jamii yenye utamaduni wa kuheshimu haki za binadamu pamoja na nchi inayoheshimu utawala wa sheria.

Tunafahamu kuwa kwa raia wa kawaida si rahisi kuzifahamu sheria zetu zote, na hata baadhi tu ya sheria zinazomgusa kutokana na mfumo tulio nao, ambao hautoi nafasi kwa watu wote kujua sheria. Hali hii inasababisha watu wengi kujikuta katika matatizo ya kisheria ambayo yangeweza kuepukika kama angejua sheria. Ndio maana basi Kituo kimeamua kutoa machapisho haya na mengine, kwa lengo la kutoa msaada wa kisheria kwa raia.

Huu ni usaidizi kisheria unaotoa maelezo mafupi na ya msingi ya kisheria ili kukusaidia ndugu msomaji uweze kupata ufumbuzi au maelekezo ya tatizo linalokusibu. Ni lengo letu kuwa, katika

vijitabu hivi tunatoa usaidizi wa moja kwa moja kwako wewe pale utakapokuwa na tatizo au mmoja wa ndugu au jamaa zako wanapopata matatizo ya namna hii.

Tunachokuomba ni wewe kusoma kwa makini; na pale suala lako linapokwenda mbali zaidi ya maelezo haya, basi utafute msaada wa kisheria au uende kwa mwanasheria aliye karibu na wewe ili aweze kukusaidia. Tunaamini utapata usaidizi huu kiurahisi zaidi na maelezo yaliyomo humu yatakusaidia kwa karibu. Umalizapo, tafadhali umsaidie na mwenzako kupata usaidizi huu.

Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu

1.0: UTANGULIZI

Kiapo ni maelezo anayotoa mtu ambayo mtu huyo anaamini kuwa ni sahihi na ya kweli. Kiapo kinaweza kutolewa kwa njia mbili, yaani,

- i) Kwa njia ya matamshi,
- ii) Kwa njia ya maandishi

2.0: AINA ZA VIAPO

Kiapo cha matamshi hutolewa kwa mdomo na mtoaji kiapo hicho mbele ya kamishna wa viapo, akiapa na kukiri kwa imani yake, kuwa maelezo atakayotoa mbele yake ni sahihi na ya kweli. Viapo vya aina hii hutumika mara nyingi mahakamani pindi shahidi anapokuwa anatoa ushahidi kwenye kesi au shauri. Mathalan, Sheria ya Ushahidi, Sura ya 6 ya sheria za Tanzania, imebainisha wazi kuwa kila shahidi katika kesi ya jinai au mdai atatoa ushahidi wake mbele ya Mahakama kwa njia ya kiapo cha matamshi.

Lakini, kifungu cha 231 cha Sheria ya Mwenendo wa Makosa ya Jinai kinampatia mshitakiwa, pale ambapo mahakama itaridhishwa na ushahidi wa upande wa mashitaka kwamba ana kesi ya kujibu, fursa ya kutoa ushahidi kwa kiapo au kwa kutotoa kiapo.

Kiapo cha maandishi hutolewa kwa maandishi na mtoaji kiapo mbele ya kamishna wa viapo, akiapa na kukiri kwa imani yake, kuwa maelezo aliyotoa kwa maandishi mbele yake ni sahihi na ya kweli. Viapo

hivi huwa vya aina tofauti tofauti kulingana na suala linalotakiwa kuthibitishwa kwa wakati huo. Kwa mfano, kuna kiapo kinachotolewa na mtoaji kwa ajili ya kuelezea sababu za kupeleka maombi ya kuomba nafuu fulani mahakamani, au kiapo cha kuthibitisha siku ya kuzaliwa, au kiapo cha kuthibitisha upotevu au umiliki wa mali, nk.

Katika kijarida hiki, tutaongelea zaidi viapo vya maandishi, na hasa viapo vinavyotolewa kwa ajili ya kuelezea sababu za kupeleka maombi ya kuomba nafuu fulani mahakamani. Kiapo hiki huambatana na maombi ya nafuu hiyo.

Hata hivyo, mahakama pamoja na kumruhusu muapaji kuwasilisha hati ya kiapo, mahakama hiyo hiyo inaweza kuamuru muapaji kufanyiwa mahojiano ya ana kwa ana kwa maongezi mahakamani.

2.1: Kiapo cha Maandishi

Kama ilivyoelezewa hapo juu, kiapo cha maandishi hutolewa kwa maandishi na mtoaji kiapo mbele ya kamishna wa viapo, akiapa na kukiri kwa imani yake, kuwa maelezo aliyotoa kwa maandishi mbele yake ni sahihi na ya kweli.

2.2: Nani Huapisha?

- Wakili;
- Hakimu; na/au
- Mtu yeyote ambaye aliyekasimiwa kufanya kazi hiyo nchini Uingereza.

2.3: Mambo yanayopaswa kuwemo kwenye Hati ya Kiapo

Ili kiapo kikamilike yafuatayo ni mambo muhimu yanayotakiwa kuwemo katika maelezo ya kiapo:

1. Kichwa cha habari;
2. Jina la muapaji;
3. Maelezo yanayo mtambulisha muapaji, yakizingatia umri na msingi wa imani yake (Dini);
4. Maelezo ya mambo yanayothibitishwa na kiapo;
5. Kiapo;
6. Saini ya muapaji;
7. Saini ya muapishaji;
8. Mahali anapatikana muapishaji; na
9. Wadhifa wa muapishaji.

Angalizo;

Muapaji ni lazima athibitisha ukweli wa mambo aliyoandika au kusema kwa maandishi kwenye kiapo chake kama ni kweli na ameyafahamu vipi. Ni lazima ataje chanzo cha habari kilichompa maelezo iwapo maelezo hayo ameyapata kwa mtu mwingine; na kama ni yale yanayotokana na ufahamu wake mwenyewe, basi inampasa kuelezea hivyo.

Pia ikumbukwe kwamba mambo ya ushahidi wa uongo au wa kusikia, kutaja vifungu vya sheria na kujadili ushahidi hayaruhusiwi ndani ya maelezo ya kiapo. Iwapo mambo hayo yataingizwa, basi kiapo hicho kitakuwa batili. Mbali na hayo, baada ya kubainika kwamba kiapo hicho ni batili kwa sababu ya kuingizwa kwa mambo yaliyotajwa hapo juu basi hati hiyo ya kiapo itafutiliwa mbali na mahakama na muapaji wa namna hiyo atalipa gharama zote.

3.0 MFANO WA KIAPO KATIKA MAHAKAMA YA HAKIMU MKAZI DAR-ES SALAAM KISUTU SHAURI LA MADAI NA. 6/2004

KISUMBE PAMBE.....MUAPAJI
DHIDI YA MASHAURI JONGO.....
MDAIWA

KIAPO

Mimi, **KISUMBE PAMBE**, mtu mzima, mkristo, mwanaume na mkazi wa Dar es Salaam, mlalamikaji katika shauri hili, hivyo basi ninaelewa vya kutosha juu ya jambo ninalotaka kulitolea kiapo na hivyo naapa ifuatavyo:

1. Kwamba mwaka 1999 nilifika katika kijiji cha Vijimbe na nikakabidhiwa ardhi na Serikali ya Kijiji ili nitumie kuendesha kilimo cha mazao ya biashara;
2. Kwamba shamba hilo lina ukubwa wa ekari ishirini, na nimepanda minazi na michungwa;
3. Kwamba mwaka 2003 mdaiwa alikuja kulivamia shamba hilo akidai kwamba shamba hilo ni mali yake kwa kuwa niliachiwa kama sehemu yangu ya urithi na marehemu babu yangu mnamo mwaka 1980;
4. Kwamba, bila makubaliano yoyote yale na bila kupata idhini kutoka Serikali ya Kijiji, mdaiwa alianza kukata mazao shambani kwangu na kuanza kulima;
5. Kwamba kutokana na kitendo hiki niliamua kulifikisha suala hili katika Mahakama yako tukufu, lakini hata hivyo mdaiwa bado anaendelea kulima kwa bidii na kupanda mazao katika shamba langu; na
6. Kwamba iwapo maombi yangu niliyoyafikisha hapa mahakamani hayatakubaliwa ilikumzuia mdaiwa kuendelea na kilimo kwenye shamba lenye mgogoro, mimi mdai nitapata hasara isiyorekebishika.

UTHIBITISHWA

Kwamba yote yaliyosemwa hapo juu kuanzia aya ya 1, 2, 3, 4, 5 na 6 ni kweli kutokana na ufahamu wangu mwenyewe.

IMEAPWA Dar es Salaam na
KISUMBE PAMBE ambaye
Ametambulishwa kwangu na
.....ambaye mimi
mwenyewe ninamfahamu
mbele yangu leo hii tarehe _____
mwezi _____ 2013.

.....
MUAPAJI

MBELE YANGU:

JINA: _____

SAHIHI: _____

WADHIFA: _____

Imewasilishwa kwa ajili ya kuwekwa kwenye jalada leo hii tarehe _____, mwezi _____, 2013.

KARANI WA MAHAKAMA

NAKALA ITUMWE KWA:
MASHAURI JONGO,
S.L.P. 48,
VIJIMBWENI,
DAR ES SALAAM.

IMETAYARISHWA NA:
KITUO CHA SHERIA NA HAKI ZA BINADAMU
IDARA YA MSAADA WA SHERIA KINONDONI,
MTAA WA ISERE,
S.L.P. 79633,
DAR E S SALAAM.

Huu ni mfano wa jinsi ya kiapo kwa ajili ya kesi iliyo mahakamani inavyopaswa kutengenezwa. Kwa kawaida, hati ya kiapo huandikwa kwa lugha ya kiingereza, kwa kuwa lugha rasmi ya kimahakama ni kiingereza hususani kuanzia mahakama ya Wilaya mpaka Mahakama ya Rufaa.

4.0 HITIMISHO

Kutokana na maelezo yaliyotolewa kuhusu Kiapo, ni matarajio yetu kuwa ndugu msomaji utakuwa umenufaika vya kutosha. Kama tulivyoona kwenye kijarida hiki, hati ya kiapo itakubaliwa tu endapo mambo muhimu yaliyo tajwa yatakuwa yamefuatwa.

Endapo utashindwa kufuata hatua moja katika hayo basi hati yako itatupiliwa mbali na mahakama na pia mahakama inaweza ikatoa amri ya muapaji wa hiyo hati kulipa gharama ambazo upande mwingine utakuwa umepata. Kutokana na hayo basi, ni muhimu kufuata mfano wa hati ya kiapo uliotolewa katika kijarida hiki.

Pia ni ombi letu kwa elimu uliyoipata katika kijarida hiki uitoe kwa watu wengine ili waweze kuwa na ufahamu wa kutosha kuhusu kiapo, maana yake, kinavyotumiwa na bila kusahau mambo muhimu ya kuzingatia wakati wa kuandaa hati yakiapo.